

ИЗПЪЛНИТЕЛСКИ КОНТЕКСТИ

Без музиканти не стае нищо

Салир Куртов

Описанието и анализът на зурнаджийската музика като комплекс от свързани и взаимодействащи си елементи изискват да се проследят нейните взаимоотношения със средата, която я обуславя. Музикалният факт може да се тълкува коректно само в контекстуалното му обкръжение, защото той е едновременно текст и контекст, създаван от и подлежащ на различни обществени интерпретации. Приемайки изпълнителския контекст като аналитична единица за изследване на зурнаджийската музика, трябва да отбележим, че въвеждането на извънтекстовите конструкции и отношения е утвърдена от години практика в хуманитаристиката. Според Лотман “извънтекстовата част на художествената структура представлява... съвсем реален (понякога много значителен) компонент на художественото цяло. Разбира се, тя се отличава с по-голяма колебливост, отколкото текстовата, с по-голяма подвижност” [Лотман, 1970:131]. Тази динамичност на контекста затруднява неговото изчерпателно описание, но интерпретацията на контекстите е необходима, за да се постигне анализ на културния факт като единство на структура, семантика, функция.

Наблюденията върху изпълнителските контексти на зурнаджийската музика в Югозападна България потвърждават утвърдената в етномузикологията теза, че в традиционните (примитивни, устни, non-Western) култури музиката има повече и по-съществени роли отколкото музиката в съвременната западна цивилизация [Nettl, 1956:6-10; Merriam, 1964:214-215]. Изследваната от нас в момента зурнаджийска музика носи както традиционни, така и модерни черти – заедно с архаични културни функции (например, магическо-ритуална), тя има и модерни (служи за забавление, разпространява се медийно). Проследяването на изпълнителските контексти дава възможност да се открие многообразието и значимостта на културните функции, които носи зурнаджийската музика в обществения живот на местното население. От друга страна, изпълнителските контексти обуславят редица явления, процеси и промени, случващи се в самата зурнаджийска практика (по отношение на стил, репертоар, музикален инструмент).

Чертите на зурнаджийската практика в Югозападна България днес се определят от съвременната тенденция към стесняване на социокултурните пространства, в които функционира фолклорна музика. В края на XX и началото на XXI век като част от все още битувашата традиционна музика по българските земи, зурнаджийската музика е като че ли едно от екзотичните, малки, локално и етнически обогатени късчета в пъстрата ѝ мозайка. Една повърхностна представа в България свързва зурните с турската музика, а доколкото са част от българския фолклор – със сценичното претворяване на пирински танцови и обредни практики. Дори и сред част от ромите, въпреки етническата принадлежност на свирачите зурнаджии, битува разбирането, че зурнаджийската музика е чужда (турска) и далечна (останала в миналото) практика.

Но днешната реалност по поречието на Струма и Места е различна. В отделни селища има по няколко зурнаджийски формации, които обслужват празничността на местното население. Зурни звучат на традиционни семейни и календарни празници, а